ΕΤΟΣ Β'. ΑΡΙΘ. 60.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ.

ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ.
ΕΤΗΣΙΑ.

Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν Δρ. 12.
Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν » 15.

Συντάσσεται ὑπὸ Δ. Πανταζῆ καὶ ἐκδίδεται εὐθύνῃ αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου ἐνεργεῖται πᾶσα δοσοληψία αὐτὴν ἀφορῶσα.

Τιμὴ καταχωρήσεως ἀγγελιῶν λεπτ. 15 ὁ στίχος.

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ·

Παρὰ τοῖς Κ. Κ. Διδασκάλοι καὶ τοῖς ἐπιστάταις τῶν Ταχυδρομείων ἐν τῇ ἡμεδαπῇ.

Εν δὲ τῇ ἀλλοδαπῇ παρὰ τοῖς Κ. Κ. Ἑλληνικ. Προξένοις καὶ τοῖς ἰδιαιτέροις ἐπιτρόποις τοῦ ἐκδότου.

Ἐκδίδεται ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος

Οὐχ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντές εἰσι σπουδαῖοι.
ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣ.

Ἀθήνησι, τῇ 24 Δεκεμβρίου 1853.

Περὶ Βηθλεὲμ τῆς Ἰούδα, ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ Βηθλεὲμ (καὶ Βαιθλεὲμ) ἦν πόλις ἐν τῷ κλήρῳ τῆς φυλῆς Ἰούδα ὡσεὶ δύο ὡρῶν ὁδὸν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἔχουσα, καὶ πρὸς μεσημβρίαν αὐτῆς κειμένη, ὁριστερᾷ τῆς εἰς Χεβρὼν ἀγούσης ὁδοῦ. «Ἡ δὲ Βηθλεὲμ πόλις ἀπέχει τῆς ἁγίας πόλεως ὡσεὶ μίλια ἕξ» (Φωκᾶς). Ὠνομάζεται πολλαχοῦ Βηθλεὲμ ἡ Ἰούδα πρὸς διάκρισιν ἀπὸ ἄλλης ὁμωνύμου πόλεως ἐν τῷ κλήρῳ τῆς τοῦ Ζαβουλὼν φυλῆς κειμένης (Ἰησοῦς Ναυῆ ΙΘ. 15.). Λέγεται ἡ αὐτὴ καὶ Ἐφραθᾶ καὶ οἱ κάτοικοι Ἐφραθῖται καὶ Ἐφραθαῖοι (Γεν. ΜΗ. 7. Μιχ. Ε. Ι. Ῥουθ. Β. 2. Α. Βασιλ. ΙΣΤ. 18.) ὡς καὶ Βηθλεεμῖται ἀπὸ τοῦ Βηθλεέμ. Ὁ Σουΐδας λέγει «Ἐφραθᾶ τόπος· ὃ ἐστὶ Βηθλεὲμ, παρ' Ἑβραίοις δὲ Μαρία σημαίνει τὸ Ἐφραθᾶ.» Μνημονεύει δὲ αὐτῆς καὶ ὁ Στέφανος ἐν ἐθνικοῖς λέγων «Βήτλεμα, πόλις, Παλαιστίνης πρὸς τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἐν ᾗ γέγονεν ἡ κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ..... ἔστι δὲ πόλις τῆς Ἰούδα φυλῆς»· καὶ ὁ Ἰώσηπος πολλαχοῦ, παραλλάσσων τὴν γραφὴν τοῦ ὀνόματος ὡς καὶ ὁ Στέφανος καὶ ἄλλοι τινὲς αὐτῆς μνημονεύοντες.

Ὠνομάσθη δὲ ἀμφότερα τὰ ὀνόματα, ὧν τὸ μὲν Βηθλεὲμ σημαίνει οἶκος ἄρτου, τὸ δὲ Ἐφραθᾶ γόνιμον, ἕνεκα τῆς γονιμότητος τῆς γῆς αὐτῆς, ἥτις καὶ νῦν ἔτι τοιαύτη ὑπάρχουσα ἐπιμελῶς καλλιεργεῖται. Κεῖται ἐπὶ ἐπιμήκους βουνοῦ ἀπολήγοντος εἰς πεδιάδα ἐκ διαφόρων ἀποτελουμένην κοιλάδων καὶ παρέχουσαν χλόην εἰς ποιμνίων βοσκὴν, καὶ εἰς γεωργίας ἐπιτηδείους ἀγρούς. Τὸ δὲ κάταντες τοῦ βουνοῦ καλύπτεται ὑπὸ ἐλαιῶν καὶ ἀμπελώνων μέχρι κορυφῆς· συνέχεται δὲ αὐτῷ ἡ κοιλὰς τῶν Τιτάνων (Β. Βασιλ. Ε. 18.) μέχρις Ἱερουσαλὴμ ἐκτεινομένη.

Τῆς Βηθλεὲμ γίνεται κατὰ πρῶτον μνεία ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Πατριάρχου Ἰακὼβ, ἐνταφιάσαντος πλησίον αὐτῆς τὴν Ῥαχήλ. Ἐν τῷ παρὰ Ἰησοῦ Ναυῆ (ΙΕ) καταλόγῳ τῶν πόλεων τῆς φυλῆς Ἰούδα μνημονεύεται ἡ Βηθλεὲμ ὡς κώμη αὐτῶν ὑπὸ ἀμφότερα τὰ ὀνόματα αὐτῆς. Μνημονεύεται δὲ καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Κριτῶν (ΙΘ. 1—2), μικρὸν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν Γῆν τῆς ἐπαγγελείας, τοῦ Φινεὲς υἱοῦ τοῦ Ἐλεάζαρ μεγάλου ὄντος τότε ἀρχιερέως Πολὺς δὲ γίνεται περὶ αὐτῆς λόγος ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Ῥοὺθ, διότι ὁ Βοὸζ ἦν ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων αὐτῆς κατοίκων, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Ἰεσσαί. Διὰ τῆς ἐν αὐτῇ γεννήσεως τοῦ Δαυὶδ κατέστη μᾶλλον περίφημος, καὶ τούτου ἕνεκα ὠνομάσθη καὶ πόλις Δαυὶδ (Λουκ. Β. 4. Π. Ιω. Ζ. 42). Διέτριβε δὲ ἐν αὐτῇ ὁ Δαυὶδ μέχρις οὗ κτείνας τὸν Γολιὰθ μετέβη παρὰ τῷ τότε τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεύοντι Σαούλ. Τὴν πόλιν ταύτην ὠχύρωσεν ὁ Ῥοβοὰμ τειχήρη ποιήσας αὐτὴν (Παραλ. Β. ΙΑ. 6. Ἐσδρ. Α. Β. 21). Ὅτι δὲ κατέστησεν αὐτὴν μάλιστα περιώνυμον καὶ σεβαστὴν ἦν ἡ ἐν αὐτῇ κατὰ σάρκα Γέννησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τοῦτο ἦν προπεφητευμένον ὑπὸ τοῦ προφήτου Μιχαίου εἰπόντος «Καὶ σὺ Βηθλεὲμ, οἶκος Ἐφραθᾶ, ὀλιγοστὸς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται, τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος». Τὸ σπήλαιον, ἐν ᾧ ἐτέχθη ἐκ τῆς Παναγίας Παρθένου καὶ Θεοτόκου ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, σώζεται, καὶ οὐδεὶς μὴ ἑτεροφρονῶν ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ταυτότητος αὐτοῦ, περὶ ἧς μαρτυροῦσι καὶ τῆς ἐκκλησίας Θεοφόροι πατέρες καὶ ἄλλοι εὐσεβεῖς ἱστορικοί· Ὁ οἰκοδομηθεὶς ναὸς ὑπὸ τῆς μακαρίας Ἑλένης Ἁγίας Μητρὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τῇ ἐντολῇ αὐτοῦ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ'. αἰῶνος, σώζεται ἔτι, εἰ καὶ οὐ τηρήσας τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ λαμπρότητα, ἕνεκα τῶν καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους ἔκτοτε λυπηρῶν συμβάντων καὶ τούτου καὶ πάντων τῶν ἁγίων τόπων. Τῶν νεωτέρων περιηγητῶν τις ἀναφέρει ὅτι ἐν τῇ παρὰ τῇ Βηθλεὲμ κοιλάδι εὗρε τὸν ἐν Βασιλειῶν δευτέρᾳ (Κ.Γ.) μνημονευόμενον λάκκον ὕδατος, οὗ ἐπεθυμήσας ὁ Δαυὶδ εἶπε, τίς ποτιεῖ με ὕδωρ ἐκ τοῦ λάκκου τοῦ ἐν Βηθλεὲμ τοῦ τῇ πύλῃ κ.τ.λ. Πλησίον τῆς Βηθλεὲμ δείκνυται ἔτι καὶ ὁ τάφος τῆς Ῥαχὴλ, καὶ ἄλλοι ἐν αὐτῇ καὶ παρ' αὐτῇ ἱεροὶ τόποι ἐν ταῖς Ἁγίαις Γραφαῖς μνημονευόμενοι.

Οἱ νῦν ὑπὲρ τὰς τρεῖς χιλιάδας κάτοικοι τῆς Βηθλεὲμ εἰσὶ πάντες χριστιανοί. Πρὸ τοῦ 1834 κατῴκουν εἰς ἴδιον τμῆμα τῆς πόλεως ταύτης καὶ Ὀθωμανοὶ, πλὴν καὶ ἐκεῖνο κατεστράφη καὶ οὗτοι ἀφοπλισθέντες ἐξεβλήθησαν, καὶ πλεῖστοι ἀπώλοντο κατὰ τὸ ῥηθὲν ἔτος ὑπὸ τοῦ Ἰβραὴμ Πασᾶ. Ἀσχολοῦνται οἱ χριστιανοὶ ἤδη εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς κατασκευὴν σταυρῶν, κομβολογίων, καὶ εἰκόνων ἐκ πυρήνων ἐλαιῶν, φοινίκων, καὶ μαργαροφόρων κόχλων, ὡς καὶ οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τῆς Ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλὴμ· ὑπερτεροῦσιν ὅμως τῶν Ἱεροσολυμιτῶν τὰ τῶν Βηθλεεμιτῶν τοιαῦτα ἔργα. Ἡ περιγραφὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἱεροῦ ναοῦ ἔσεται ὑπόθεσις ἰδίας διατριβῆς. Ἡ πίστις ὅτι ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ πόλει ἐγεννήθη σαρκὶ ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου ἑλκύει πρὸς αὐτὴν παντὸς χριστιανοῦ εὐσεβοῦς τὴν προσοχήν. Νέος τις περιηγητὴς λέγει ὅτι ὁ πλησιάζων πρὸς αὐτὴν αἰσθάνεται εὐσεβῆ καὶ βαθεῖαν συγκίνησιν, ἀναλογιζόμενος τοῦ τόπου τὴν ἱερότητα. Γενεαὶ ὅλαι παρῆλθον ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ οὐδαμῶς γινώσκεται ὁ τόπος αὐτῶν· ὑπὲρ τοὺς δεκαοκτὼ αἰῶνας ἀνανεοῖ ἐτησίως ἡ γῆ τὴν χλόην τῶν ἀγρῶν τῆς Βηθλεὲμ καὶ βλέπει αὐτὴν ἀποξηραινομένην, ἀλλ' ὁ οὐρανὸς καὶ οἱ ἀγροὶ, οἱ βουνοὶ καὶ οἱ λόφοι καὶ αἱ πέριξ κοιλάδες διαμένουσιν ἀμετάβλητα, καὶ εἰσὶν ἔτι τὰ αὐτὰ ὡς ὅτε ἡ δόξα τοῦ Κυρίου ἐπέλαμψεν ἐπὶ τῶν ἀγραυλούντων ποιμένων, καὶ ἀντήχησεν εἰς ταῦτα ὁ ὕμνος τῶν Ἀγγέλων λεγόντων «Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.»

Περὶ τόκων καὶ δανείων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι.

Μεταξὺ ἄλλων μεταρρυθμίσεων, ἃς ἐπήνεγκεν ὁ Σόλων εἰς τοὺς ὑπάρχοντας πρὸ αὐτοῦ νόμους τῶν Ἀθηναίων, ἦν καὶ ἡ κατάλυσις τοῦ νόμου, δι' οὗ ὁ δανείζων ἠδύνατο νὰ πωλήσῃ ἢ δουλώσῃ τὸν μὴ δυνάμενον ν' ἀποδώσῃ τὸ χρέος αὐτοῦ ὀφειλέτην, καὶ ἡ ἀπαγόρευσις ὅλως τοῦ ἐπὶ τῷ σώματι δανείζειν (ἐπὶ τοῖς σώμασι μηδένα δανείζειν Πλουτ. ἐν β. Σόλ. 15). οὐδεὶς δ' ἄλλος περιορισμὸς ἐτέθη ὁρίζων τὰ περὶ τοῦ τόκου, ἀφεθέντος εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ δανειστοῦ, (τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι ἐφ' ὁπόσῳ ἂν βούληται ὁ δανείζων Λυσ. Θεοπεμ. σελ. 117.). Ἦν δὲ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ νόμου μόνον ὁ τόκος τῆς ὀφειλομένης τῇ γυναικὶ προικὸς ὑπὸ τοῦ διαζευγνυμένου αὐτῆς νομίμου ἀνδρὸς, μὴ ἀποδίδοντος ταύτην. Ὁ ἐπίτροπος αὐτῆς (κύριος) σὺν τῷ κεφαλαίῳ ἀπῄτει δικαστικῶς παρ' αὐτοῦ καὶ τόκον 18 τὰ 100. Ὁ τόκος ὡρίζετο κατὰ δύο τρόπους, α) εἰς ὀβολοὺς ἢ δραχμὰς πληρωτέας κατὰ μῆνα δι' ἑκάστην μνᾶν. β) διὰ συγκεφαλαιώσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ κεφαλαίου, (ὅπερ καὶ ἀρχαῖον ἐλέγετο), ἤτοι ἐτησίως ἢ ἐπὶ ὅλον τοῦ δανείου τὸν χρόνον. Κατὰ τὴν πρώτην μέθοδον, ἥτις ἦν γενικῶς ἐν χρήσει ὅτε τὰ χρήματα ἐδανείζοντο ἐπὶ πραγματικῇ ἀσφαλείᾳ, (τόκοι ἔγγυοι ἢ ἔγγειοι), ἐξεφράζετο τοῦ τόκου τὸ ποσὸν ὡς ἑξῆς. — Τὸ 10 τὰ 100 διὰ τοῦ «ἐπὶ πέντε ὀβολοῖς» δηλαδὴ πέντε ὀβολοὺς τὸν μῆνα δι' ἑκάστην μνᾶν, εἰτ οὖν 60 ὀβολοὺς τὸ ἔτος=10 δραχμαῖς=1]10 μνᾶς. Παρομοίως τὰ

12	τὰ	100	διὰ τοῦ	«ἐπὶ δραχμῇ (κατὰ μῆνα)
16	»	»	»	ἐπὶ ὀκτὼ ὀβολοῖς
18	»	»	»	ἐπὶ ἐννέα ὀβολοῖς
24	»	»	»	ἐπὶ δυσὶ δραχμαῖς
36	»	»	»	ἐπὶ τρισὶ δραχμαῖς
5	»	»	»	ἐπὶ τρίτῳ ἡμιοβολίῳ?

Εἰς τὰ λεγόμενα νῦν μὲν ναυτοδάνεια, τότε δὲ ἀτὸ ναυτικὸν, τόκοι ναυτικοὶ ἢ ἔκδοσις» δανειζομένων τῶν χρημάτων ἐπὶ τῷ φορτίῳ ἢ τῷ ναύλῳ (ἐπὶ τῷ ναύλῳ) ἢ καὶ αὐτῷ τῷ πλοίῳ, ἐπὶ ὡρισμένῳ χρόνῳ. συνήθως ἐπὶ ἑνὶ πλῷ, ὑπῆρχε γενικῶς ἄλλος τις τρόπος ἐκφράσεως, ὁ ἑξῆς.

10	τὰ	100	διὰ τῆς φράσεως	τόκοι	ἐπιδέκατοι
12 ½	»	»	»	»	ἐπόγδοοι
16 ⅔	»	»	»	»	ἕφεκτοι
20	»	»	»	»	ἐπίπεμπτοι
33 ⅓	»	»	»	»	ἐπίτριτοι

ὥστε ὁ ἐπιδέκατος τόκος ἦν ἴσος τῷ ἐπὶ πέντε ὀβολοῖς· τόκος ἐπόγδοος =ἐπὶ δραχμῇ (σχεδὸν) ἕφεκτος=ἐπὶ ὀκτὼ ὀβολοῖς· σχ. ἐπίπεμπτος =ἐπὶ ἐννέα σχεδὸν ὀβολοῖς· ἐπίτριτος=ἐπὶ τρισὶ δραχμαῖς περίπου.

Τὰ περὶ τῶν ἀνωτέρω τόκων ἀπαντῶνται πολλαχοῦ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων. Ὁ ἐπιδέκατος ἦν ὁ μᾶλλον ἐν Ἀθήναις συνήθης. Ὁ μέγιστος δὲ ἦν ὁ ἐπίτριτος, καὶ οὗτος ἦν ὁ τῶν ναυτικῶν δανείων κυρίως, καὶ ἐδίδετο οὐχὶ εἰς ἓν ἔτος ἀλλὰ ἐπὶ μίαν μόνον ναυτιλίαν (ταξείδιον) διαρκοῦσαν ὀλιγώτερον ἐν γένει τοῦ ἔτους. Πολλάκις οἱ ἐν Ἀθήναις τραπεζῖται ἐδάνειζον ἐπὶ τρισὶ δραχμαῖς (36 τὰ 100) καὶ ἀσφαλῆ δάνεια. (Λυσ. ἀποσπ. β). 12 δὲ τὰ 100 (ἐπὶ δραχμῇ) ἦν ὁ κοινὸς ἐπὶ Δημοσθένους τόκος (κ. Ἀντιφ. 820)· φαίνεται δὲ ὅτι ἐνομίζετο ὀλίγος οὗτος. Ἐξετάζοντες δὲ τὰ περὶ τόκων χωρία τῶν ἀρχαίων καὶ τοῦ Δημοσθένους συγχρόνων ῥητόρων ἐξάγομεν ὅτι ὁ συνήθης τότε τόκος ἦν ἀπὸ 12 μέχρι 18 τὰ 100. Κατὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ περιωνύμου Βοικίου, καὶ τὸ ποσὸν τοῦ τόκου καὶ οἱ ἐκφράζοντες αὐτὸν ὅροι ἦσαν τὰ αὐτὰ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τῶν ἀπαιτουμένων δὲ ὑπερόγκων τόκων ὑπὸ τῶν λεγομένων τότε τοκογλύφων καὶ ἡμεροδανειστῶν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν τὸν μέσον ὅρον γενικῶς τοῦ τόκου. Τούτων τινὲς ἐλάμβανον 1 1|2 ὀβολὸν τὴν ἡμέραν δι' ἑκάστην δραχμήν. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ οὗτοι καὶ ἐν γένει οἱ δανείζοντες ἐμισοῦντο ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν δικαστῶν αὐτῶν. (Μισοῦσιν Ἀθηναῖοι τοὺς δανείζοντας. Δημοσθ. κ. παντ. 981). Ὁ Ἀριστοτέλης οὐδ' ἐγκρίνει ὅλως τὸ δανείζειν ἐπὶ τόκῳ «εὐλογώτατα, λέγων, μισεῖται ἡ ὀβολοστατική», θεωρῶν αὐτὸ ὡς διαστροφὴν τῆς κυρίας χρήσεως τῶν χρημάτων, ὡς μέσου ἀνταλλαγῆς, καὶ παρὰ φύσιν πρᾶξιν, καὶ ἑπομένως δικαίως ψεγομένην.

Ἡ διάταξις τοῦ δανείου ἐξήρτητο ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ δανείζοντος πρὸς τὸν δανειζόμενον καὶ τὴν πίστιν, ἣν εἶχον πρὸς ἀλλήλους. Πολλάκις ἐδανείζοντο χρήματα ἄνευ ὑποθήκης ἢ ἐνεχύρου καὶ ἄνευ μάλιστα ἐγγράφου, καὶ τοῦτο ἐποίει ἐν Ἀθήναις ὁ Πασίων (Δημοσθ. κ. Τιμ. 185). Γενικῶς ὅμως ἤτοι ἐδίδετο ἰδιωτικῇ ἀπόδειξις (χειρόγραφον), ἢ ταπτικὴ ὁμολογία (συγγραφή), γινομένη ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλομένων, καὶ ὑπὸ μαρτύρων παρόντων εἰς τὴν καταβολὴν τῶν χρημάτων βεβαιουμένη, καὶ παρακατατιθεμένη εἰς τρίτον, συνήθως τραπεζίτην. (Δημοσθ. π. Λακρ. 927. π. Φορμ. 908 καὶ 915). Ἡ παρεχομένη τῷ δανείζοντι ἀσφάλεια παρὰ τοῦ δανειστοῦ ἦν ἤτοι ὑποθήκη ἢ ἐνέχυρον· καὶ τοῦτο μὲν, συνιστάμενον εἰς κινητὰ πράγματα ἢ δούλους, ἐνεχειρίζετο τῷ δανείζοντι, αὕτη δὲ ὑπέσχετο αὐτῷ καὶ συνίστατο γενικῶς, εἰ καὶ οὐ πάντοτε, εἰς ἀκίνητον περιουσίαν· ὅτε ἐδίδετο ἐν Ἀθήναις ἀγρός τις πρὸς ἀσφάλειαν (οὐσία ὑπόχρεως) ἐτίθεντο ὅροι ἢ στῆλαι ἐπ' αὐτοῦ, ἐν αἷς ἦν ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ δανειστοῦ καὶ τοῦ ὀφειλομένου ποσοῦ· ὅθεν ὁ μὴ οὕτως ὑπόχρεως ἀγρὸς ἐλέγετο ἀστικτον χωρίον (Ἁρποκρ. ἐν λ.). Ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι ὑπῆρχον δημόσια βιβλία τῶν χρεῶν, ἐν Ἀθήναις δὲ φαίνεται ὅτι δὲν ὑπῆρχον, διότι οὐδαμοῦ εὑρίσκομεν τοιαῦτα μνημονευόμενα.

Τὰ ναυτοδάνεια (τὸ ναυτικὸν, τόκοι ναυτικοὶ, ἔκδοσις) ἐθεωροῦντο μετὰ τοσαύτης σπουδαιότητος ἐν Ἀθήναις, ὥστε ἡ παράβασις τῶν συνομολογημένων, ἢ ὁ δόλος εἰς πράξεις σχέσιν πρὸς ταῦτα ἐχούσας ἐτιμωρεῖτο πολλάκις διὰ θανάτου, (Δημοσθ. π. Φορμ. 922). Τὰ δάνεια ταῦτα ἐδίδοντο συνήθως ἐπὶ τῷ φορτίῳ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ αὐτῷ τῷ πλοίῳ, ἢ ἐπὶ τῷ ναύλῳ. Τὸ κεφάλαιον (ἡ ἔκδοσις, οἱονεὶ ἔξω δόσις, Ἁρποκρ.) καὶ ὁ τόκος ἀπεδίδοντο σωθείσης τῆς νεὼς (Δημοσθ. κ. Ζην. 883)· ὁ ὅρος οὕτως ἐτίθετο εἰς πάσας σχεδὸν τὰς ναυτικὰς συγγραφάς. Κατὰ λόγον δὲ τοῦ κινδύνου τῶν τοιούτων δανείων ὡρίζετο τὸ ποσὸν τοῦ τόκου· οἱ δανείζοντες δὲ προσεῖχον ἵνα μὴ ἐξ ἀμελείας ἢ ἀπάτης τῶν δανειζομένων διακινδυνεύωσιν ἢ ἀπολλύωνται τὰ χρήματα αὐτῶν. Ἐπιμελοῦντο νὰ παρίστανται μάρτυρες ὅτε ἔδιδον τὸ δάνειον, ὡς καὶ οἱ δανειζόμενοι ὅτε ἀπέδιδον αὐτό (Δημ. π. Φορμ. 915)· Τὸ δάνειον δὲ ἦν ἤτοι «δάνεισμα ἑτερόπλουν», τουτέστι δι' ἕνα πλοῦν μόνον, μέχρι τῆς ἀφίξεως δηλαδὴ τοῦ πλοίου εἰς ὡρισμένον τινὰ τόπον, ἢ «δάνεισμα ἀμφοτεροπλουν» δηλαδὴ διὰ τὸν ἀπόπλουν πρὸς τινα τόπον καὶ τὸν κατάπλουν ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας. Κατὰ τὸ πρῶτον ἀπεδίδετο τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι εἰς τὸν τοπον ἔνθα κατέπλεε τὸ πλοῖον, ἤτοι εἰς τὸν δανειστὴν αὐτὸν, ἐὰν συνεξέπλει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοίου, ἢ εἰς ὅντινα διώριζε πρὸς τοῦτο ἐκεῖ. Κατὰ τὸ δεύτερον δὲ ἀπέδιδε ταῦτα οἴκοι ἐπανερχόμενος· ὡρίζετο δὲ ἐν τῇ συγγραφῇ καὶ ὁ τόπος, πρὸς ὃν ὤφειλε νὰ καταπλεύσῃ τὸ πλοῖον. Πᾶσα δὲ παράβασις τῶν ὅρων τοῦ συμβολαίου ἐτιμωρεῖτο δι' ἀποδόσεως διπλασίων τῶν χρημάτων, (Δημοσθ. κ. Διον. 1294). Ἐὰν ἔτι τὸ φορτίον ἐφ' ᾧ ἐδίδετο τὸ δάνεισμα ἐπωλεῖτο, ἔπρεπε ν' ἀγοράζωνται νέα ἐμπορεύματα ἀντὶ αὐτοῦ τῆς αὐτῆς ἀξίας (Δημ. πρ. Φορμ. 909). Ἐνίοτε ὁ ἔμπορος ἦν καὶ ἰδιοκτήτης (ναύκληρος) τοῦ πλοίου, ὅπερ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐχρησίμευε ὡς ἀσφάλεια τοῦ δανείσματος, (ἐπὶ νηῒ δανείζειν) (Δημοσθ. ἀνωτ.). Τὸ ποσὸν τοῦ τόκου διέφερε ἀναλόγως τῶν ἐνδεχομένων κινδύνων καὶ τῆς διαρκείας τοῦ πλοῦ (ἴδ. Δημοσθ. π. Πολυκλ. 1212.). Πρὸς διασάφησιν τῶν ἀνωτέρω καὶ εὐκολίαν τοῦ ἀναγνώστου ἐπισυνάπτομεν κατωτέρω ναυτικὴν συγγραφὴν, ἐκ τοῦ πρὸς Λάκριτον λόγου τοῦ Δημοσθένους ἀντιγράψαντες αὐτήν. Εἰς ταύτην ἐμφαίνονται καὶ τὰ περὶ ζημιῶν ἀπροσδοκήτων κατὰ τὸν πλοῦν, οἷον ἐκβολῆς γινομένης κοινῇ ψήφῳ τῶν συμπλεόντων, ἀποτίσεως χρημάτων εἰς τυχόντας πολεμίους κ. τ. λ.

«ΣΥΓΓΡΑΦΗ. Ἐδάνεισαν Ἀδροκλῆς Σφήττιος καὶ Ναυσικράτης Καρύστιος Ἀρτέμωνι καὶ Ἀπολλοδώρῳ Φασηλίταις δραχμὰς ἀργυρίου τρισχιλίας (926) Ἀθήνηθεν εἰς Μένδην ἢ Σκιώνην, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Βόσπορον, ἐὰν δὲ βούλωνται, τῆς ἐπ' ἀριστερὰ μέχρι Βορυσθένους καὶ πάλιν Ἀθήναζε, ἐπὶ διακοσίαις εἰκοσιπέντε τὰς χιλίας· ἐὰν δὲ μετ' Ἀρκτοῦρον ἐκπλεύσωσιν ἐκ τοῦ Πόντου ἐφ' Ἱερὸν, ἐπὶ τριακοσίαις τὰς χιλίας, ἐπὶ οἴνου κεραμίοις Μενδαίοις τρισχιλίοις, ὃς πλευσεῖται ἐκ Μένδης ἢ Σκιώνης· ἐν τῇ εἰκοσόρῳ, ἣν Ἰβλήσιος ναυκληρεῖ. ὑποτιθέασι δὲ ταῦτα, οὐκ ὀφείλοντες ἐπὶ τούτοις ἄλλῳ οὐδενὶ οὐδὲν ἀργύριον, οὐδ' ἐπιδανείσονται. καὶ ἀπάξουσι τὰ χρήματα τὰ ἐκ τοῦ Πόντου ἀντιφορτισθέντα πάλιν Ἀθήναζε ἐν τῷ αὐτῷ πλοίῳ ἅπαντα. σωθέντων δὲ τῶν χρημάτων Ἀθήναζε ἀποδώσουσι οἱ δανεισάμενοι τοῖς δανείσασι τὸ γιγνόμενον ἀργύριον κατὰ τὴν συγγραφὴν ἡμερῶν εἴκοσιν, ἀφ' ἧς ἂν ἔλθωσιν Ἀθήναζε, ἐντελὲς πλὴν ἐκβολῆς, ἣν ἂν οἱ σύμπλοι ψηφισάμενοι κοινῇ ἐκβάλωνται, καὶ ἄν τι πολεμίοις ἀποτίσωσι τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἐντελές. καὶ παρέξουσι τοῖς δανείσασι τὴν ὑποθήκην ἀνέπαφον κρατεῖν, ἕως ἂν ἀποδῶσι τὸ γιγνόμενον ἀργύριον κατὰ τὴν συγγραφήν. ἐὰν δὲ μὴ ἀποδῶσιν ἐν τῷ συγκειμένῳ χρόνῳ, τὰ ὑποκείμενα τοῖς δανείσασιν ἐξέστω ὑποθεῖναι, καὶ ἀποδόσθαι τῆς ὑπαρχούσης τιμῆς· καὶ ἐάν τι ἐλλείπῃ τοῦ ἀργυρίου, ὃ δεῖ γενέσθαι τοῖς δανείσασι κατὰ τὴν συγγραφὴν, κατὰ Ἀρτέμωνος καὶ Ἀπολλοδώρου ἔστω ἡ πρᾶξις τοῖς δανείσασι, καὶ ἐκ τῶν τούτων ἁπάντων καὶ ἐγγείων καὶ ναυτικῶν, πανταχοῦ, ὅπου ἂν ὦσι καθάπερ δίκην ὠφληκότων καὶ ὑπερημέρων ὄντων, καὶ ἑνὶ ἑκατέρῳ τῶν δανεισάντων, καὶ ἀμφοτέροις· ἐὰν δὲ μὴ εἰσβάλωσι, μείναντες ἐπὶ κυνὶ ἡμέρας δέκα ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐξελόμενοι ὅπου ἂν μὴ σῦλαι (1) ὦσιν Ἀθηναίοις, καὶ ἐντεῦθεν καταπλεύσαντες Ἀθήναζε, τοὺς

(1) Σῦλαι. Ὅτε Ἕλληνίς τις πόλις ἢ πολίτης τις αὐτῆς ἐβλάπτετο ὑπ' ἄλλης ἢ πολίτου αὐτῆς, καὶ δὲν ἤθελε ἢ δὲν ἠδύνατο νὰ κηρύξῃ ἕνεκα τοῦ ἀδικήματος πόλεμον, παρεῖχεν ἄδειαν τοῖς πολίταις αὐτῆς νὰ συλλαμβάνωσι πλοῖα ἢ ἄλλα πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀδικήσασαν πόλιν, ἢ τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Τοῦτο δὲ ἐλέγετο σύλας ἢ σῦλα διδόναι. Ὁ Πολύβιος λέγει αὐτὸ λάφυρον ἢ ῥύσια καταγγέλειν. Ὅθεν καὶ τὸ παρὰ Θουκυδίδῃ (Ε. 115) «λαφύζεσθαι τοὺς Ἀθηναίους·» καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου τῆς τριηραρχίας λόγῳ αὐτοῦ λέγει, «Καὶ μόνοις ἡμῖν οὐδαμόσε ἔστιν ἄνευ κηρυκείου βαδίσαι, διὰ τὰς ὑπὸ τούτων ἀνδροληψίας καὶ σύλας κατεσκευασμένας» (σελ. 1232). Περὶ τούτου ἄλλοτε κατ' ἔκτασιν.

τάκους ἀποδόντων τοὺς πέρυσι γραφέντας εἰς τὴν συγγραφὴν· ἐὰν δέ τι ἡ ναῦς πάθῃ ἀνήκεστον, ἐν ᾗ ἂν πλεῖ τὰ χρήματα, σωτηρία ἔστω τῶν ὑποκειμένων· τὰ δὲ παραγενόμενα κοινὰ ἔστω τοῖς δανείσασι. κυριώτερον δὲ περὶ τούτων ἄλλο μηδὲν εἶναι τῆς συγγραφῆς.

Μάρτυρες, Φορμίων Πειραιεὺς, Κηφισόδοτος Βοιώτιος, Ἡλιόδωρος Πιτθεύς.

Λέγε δὴ καὶ τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. «Ἀρχενομίδης Ἀρχεδάμαντος Ἀναγυράσιος μαρτυρεῖ συνθήκας παρ' ἑαυτῷ κατατεθεσθαι Ἀνδροκλέα Σφήττιον, Ναυσικράτην Καρύστιον, Ἀτέμωνα, Ἀπολλόδωρον Φασηλίτας, καὶ εἶναι παρ' ἑαυτῷ ἔτι κειμένην τὴν συγγραφήν.»

Λέγε δὴ καὶ τὴν τῶν παραγενομένων μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ «Θεόδοτος Ἰσοτελής, Χαρῖνος Ἐπιχάρους Λευκονοεὺς, Φορμίων Κηφισοφῶντος Πειραιεὺς, Κηφισόδωρος Βοιώτιος, Ἡλιόδωρος Πιτθεὺς μαρτυροῦσι παρεῖναι, ὅτ' ἐδάνεισεν Ἀνδροκλῆς Ἀπολλοδώρῳ καὶ Ἀτέμωνι ἀργυρίου τρισχιλίας δραχμὰς, καὶ εἰδέναι τὴν συγγραφὴν καταθεμένους παρὰ Ἀρχενομίδῃ Ἀναγυρασίῳ.»

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δὲ πάντων φαίνεται ὅτι ὁ τόκος παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἦν πολὺ ἀνώτερος ἢ νῦν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Κικέρωνος· τοῦτο δὲ δὲν προήρχετο ἐκ τῆς ἐλλείψεως χρημάτων, διότι ὡς ἐξάγεται ἐξ ἀρχαίων συγγραφέων τὰ ἐμισθώματα τῶν γαιῶν καὶ τὰ ἐνοίκια τῶν οἰκιῶν ἐν Ἀθήναις καὶ πέρξ ἦσαν πολὺ δυσανάλογα πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῆς δυσπιστίας,, πηγαζούσης ἐκ διαφόρων αἰτιῶν, οἷον ἐκ τῆς διαιρέσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς μικρὰς πολιτείας καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλας πολέμων, ἐκ τῆς δυσμενείας τῶν δικαστῶν ἐν γένει πρὸς τοὺς δανειστὰς, καὶ μάλιστα τοὺς τοκογλύφους, μὴ παρεχούσης πλήρη πρὸς τούτους ἀσφάλειαν, καὶ ἐξ ἄλλων τοιούτων.

Τὴν ἀκόλουθον περὶ τῶν ἐν Θήβαις σεισμῶν σπουδαιοτάτην διατριβὴν τοῦ πολυμαθοῦς Κ. Α. Ζυγομαλᾶ Νομάρχου Εὐβοίας δημοσιεύοντες σήμερον σπεύδομεν νὰ τῷ ἀπονέμωμεν τῶν ἀπαιτούμενον φόρον εὐγνωμοσύνης, διὰ τὴν ὁποίαν καταβάλει προσοχὴν καὶ εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας ἐν τῷ μέσῳ τῶν διοικητικῶν καθηκόντων του·

Περὶ τῶν ἐν Θήβαις καὶ ἐν Χαλκίδι σεισμῶν.
Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Νομάρχου Εὐβοίας

Ἡ ἐφημερὶς τῆς Αὐγούστης ἐδημοσίευσε πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν ἐν Θήβαις σεισμῶν, συντεχθείσας ὑπ' ἀνδρὸς σοφοῦ, γνωριζόντος μὲν τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλ' ἀτελῶς μελετήσαντος τὴν γεωλογίαν τῶν μερῶν, τὰ ὁποῖα περιέγραψεν ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ.

Εὑρισκόμενος, ἂν ὄχι ἐπὶ τῆς ἑστίας τοῦ ἡφαιστείου ἐνεργείας, διότι τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν, μὴ λαβούσης χώραν οὐδεμιᾶς ἐκρήξεως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μακρὰν αὐτῆς, ὡς θέλομεν ἀποδείξει ἀκολούθως ἐρχόμεθα νὰ ἀντιτάξωμεν εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἄρθρου τῆς ἐφημερίδος τῆς Αὐγούστης ἀντιρρήσεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν ἑστίαν τῆς ἡφαιστείου ἐνεργείας, τὴν ὁποίαν ὁρίζει ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου περὶ τὸ Λαφίστιον ὄρος, κείμενον μεταξὺ Κορωνίας καὶ Λεβαδείας, στηριζόμενος εἰς τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην ὑπάρχοντα θερμὰ ὕδατα.

Ἀρχόμενοι λοιπὸν ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τελευτῶντες μέχρι τῶν τελευταίων κοσμολόγων, οἱ σεισμοὶ συμβαίνουσι, τώρα μὲν ἐντὸς μικροῦ διαστήματος χώρας, τώρα δὲ εἰς μεγάλην ἔκτασιν τόπων· συμβαίνουσι δὲ καὶ σεισμοὶ διαταράττοντες καὶ ὑπομοχλεύοντες τὴν γῆν ἐπὶ πολλὰς ἑκατοντάδας λευγῶν· εἰς τὴν πρώτην ταύτην, οἱ σεισμοὶ οὗτοι δὲν λαμβάνουσι χώραν ποτὲ ἄνευ ἡφαιστείου ἐκρήξεως· ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον, ὅτι οἱ σεισμοὶ τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Χαλκίδος ἀνήκουσιν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν, ἐὰν μέχρι τέλους δὲν συμβῇ ἔκρηξις, ὅπερ θεωροῦμεν ἀπίθανον, ἀφοῦ τοιοῦτόν τι δὲν συνέβη εἰς τὴν ἀκμὴν τῶν φθινοπωρικῶν ἰσχυρῶν σεισμῶν.

Αἱ χώραι, αἱ γειτνιάζουσαι τοὺς πυριφλεγέθους ἡφαιστείους εἰσὶν ἀναμφιλέκτως αἱ μᾶλλον ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς σεισμοὺς· ἀλλ' ὑπάρχουσι μέρη τινὰ τῆς γῆς, καθὼς π. χ. ἡ παραλία τῆς ἀριτῶας Ἀφρικῆς, τὰ ὁποῖα κάμνουν ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος. Ὑπάκειται μὲν αἱ χῶραι αὗται εἰς τὰς δονήσεις τῶν σεισμῶν, ἀλλὰ δὲν ὑποφέρουσιν ἡφαιστείους καταστροφάς. Παρατηρεῖται δὲ, ὅτι εἰς τὰ μέρη ταῦτα ὑπάρχουσι συνήθως ἔχνη ἐσβεσμένων ἡφαίστων. Τέλος, δὲν πρέπει νὰ ἀγνοῶμεν ὅτι, ἐὰν δὲν ὑπάρχουσιν ἡφαίστοι ἢ ἴχνη ἡφαίστων εἰς τοὺς τόπους ὑποκειμένους εἰς τοὺς σεισμοὺς, ὑπάρχουσιν ὅμως σταθερῶς εἰς αὐτοὺς θερμὰ ὕδατα.

Ἐντεῦθεν φαίνεται παρεκινήθη ὁ Συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου τῆς Αὐγούστης νὰ θεωρήσῃ τὸ Λαφίστιον ὡς ἑστίαν τῶν καταβαρισάντων τὰς Θήβας σεισμῶν, διὰ τὰ ὑπάρχοντα ἐκεῖ θερμὰ ὕδατα. Ἡ γνώμη αὕτη ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως ἡ ἀρθοτέρα, ἐὰν οἱ σεισμοὶ τῶν Θηβῶν περιωρίζοντο εἰς μόνας τὰς Θήβας καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ σεισμοὶ οὗτοι, ἢ μᾶλλον ἡ ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας ἀδιάλειπτος, οὕτως εἰπεῖν, ὑποκίνησις τῆς γῆς τῶν πρακειμένων ὀρέων καὶ τῆς θαλάσσης διέσειραν ἐπίσης καὶ τὴν Χαλκίδα, προξενήσαντες· οὐκ ὀλίγην βλάβην εἰς τε τὴν πόλιν καὶ τὰ τείχη τοῦ Φρουρίου, νομίζομεν ὅτι ὁρίζοντες; τὸν Μυκαλισσὸν ὡς ἑστίαν τῶν σεισμῶν, δὲν μακρυνόμεθα πολὺ τῆς ἀληθείας· εἶναι μὲν ἀληθὲς, ὅτι ἡ καταστροφὴ τῶν Θηβῶν ὑπῆρξεν ἡ μεγαλητέρα, ἀλλ' αὕτη πρέπει νὰ ἀποδοθῇ μᾶλλον εἰς τὸ κατὰ τὸν Στράβωνα σηραγγῶδες καὶ βαθύγεον (καθ' ἡμᾶς) τῆς χώρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας αὐτοσχεδιάσθησαν αἱ ἐκ πλίνθων καὶ λάσπης οἰκίαι τῶν Θηβαίων, παρὰ εἰς τὴν μεγαλητέραν δύναμιν τῶν σεισμῶν. Ἡ διάσωσις τοῦ ἐπὶ τῆς Καδμείας ὀχυροῦ μεσαιωνικοῦ Πύργου, ὑποστηρίζει ἀποχρώντως τὴν γνώμην ἡμῶν.

Τὸ Μυκαλίσσιον ὄρος κεῖται παραμίκρω πρὸς μεσημβρίαν τῆς Χαλκίδος· ἤθελε δὲ συνάπτεσθαι διὰ τῶν ὑπωρειῶν του ὁ Εὔριπος καὶ ἡ Αὐλίς. Ἐκτὸς τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τοῦ ὄρους τούτου, ὁ γεωλόγος, ῥίπτων τὰ βλέμματά του ἐπὶ τοῦ ἀρκτοδυτικοῦ κώνου τοῦ Μυκαλισσοῦ, ἀπέχοντος δύο μὲν ὥρας ἀπὸ τῆς Χαλκίδος, τέσσαρας δὲ ἀπὸ τῶν Θηβῶν, πείθεται ἄνευ πλειοτέρας ἐρεύνης, ὅτι ἡ ἀνάδυσις αὐτοῦ ἐγένετο ἀκαριαία δι' ἡφαιστείου ἐκρήξεως, τῆς ὁποίας τὰ ἴχνη φαίνονται καὶ εἰς τὸν μικρὰν γνῶσιν ἔχοντα τῆς γεωλογίας, καθ' ὅλην τὴν ἀρκτοδυτικὴν παραλίαν τῆς Χαλκίδος, ἤτις, ὡς εἴπομεν, εἶναι συνέχεια τοῦ Μυκαλισσοῦ. Ὁ Βασάλτης, ὁ πορφυρίτης, ὁ τραχίτης, ὁ πυρόξενος, ὁ σχίστης, ὁ μέλαν τίτανος καὶ αὐτὸς ὁ γρανίτης, κεῖται ἀφθόνως, ἔνθεν μὲν εἰς στρώματα καὶ ἐξογκώσεις ὑποβρυχίους καὶ ἐπιθαλασσίους, ἔνθεν δὲ, σποράδην κείμενοι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐξ ὧν ὁ ἐραστὴς τῆς ἐπιστήμης ὀρυκτολόγος δύναται νὰ σχηματίσῃ πλήρη ὀρυκτολογικὴν συλλογὴν μεγίστης σπουδῆς.

Ἐκτὸς τῶν ἡφαιστείων τούτων τεκμηρίων, ὑπάρχει, ὡς εἴπομεν, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους, τὸ ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἤθελον δώσει εἰς αὐτὸ, ἐὰν οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Μυκαλισσίας πόλεως δὲν ἠσθάνοντο τὸν ἐν αὐτῷ συμβαίνοντα μυκισμόν· ἐντεῦθεν φαίνεται καὶ ἐκ παρομοίων περιστάσεων, ὅτι ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ μυκᾶσθαι τὴν γῆν» τῶν ἀρχαίων τερατολόγων, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ἰδοὺ καὶ ἄλλη ἀπόδειξις ὑποστηρίζουσα τὴν γνώμην ταύτην. Τὸ Μυκαλίσιον ὄρος ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων Κτυποβοῦνι, ἢ Κτυπᾶς· ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο γνωρίζεται μέχρι σήμερον ὑπό τε τῶν Χαλκιδέων καὶ τῶν Βοιωτῶν. Οἱ αὐτοὶ δὲ κάτοικοι τῶν δύο τούτων ἐπαρχιῶν ὀνομάζουσι τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου κειμένην Μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως, Σαματᾶ, λέξις τουρκική, σημαίνουσα τὸν θόρυβον, ὡς ἐκ τοῦ γινομένου ἐν αὐτῇ ψόφου, Δύο ἄρα παραδόσεις ὑποστηρίζουσι τὴν γνώμην ἡμῶν, αἵτινες συνδυαζόμεναι μὲ τὰ ὁποῖα ἐξεθέσαμεν ὑλικὰ τεκμήρια περὶ τῆς ἑστίας τῶν σεισμῶν, ἀποκαθιστῶσιν αὐτὴν πιθανωτέραν πάσης ἄλλης γνώμης, ἥτις δὲν ἔχει τὴν ἀλήθη τοῦ τόπου παρατήρησιν, ἐξ ἧς ἡ ἐπιστήμη ἀρύεται τὰς ἀλανθάστους βάσεις της. (ἀκολουθεῖ).

Κύριε Συντάκτα τῆς Ἀθηνᾶς!

Εἰς τὸν ἀριθμὸν 2049 τῆς ἐφημερίδος Σας ἀνέγνων ἄρθρον καθαπτόμενόν μου ὡς Διευθυντοῦ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων· ὁ αὐτουργὸς, ὅστις δήποτε καὶ ἂν ἦναι, διὰ νὰ δώσῃ δείνωσιν τῶν λόγων του, ἀνατρέχει εἰς προγεγονότα, καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐξελέγχεται ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι εἰς ὅσα λέγει πεπεισμένος. Ἂν ἡ διαγωγή μου αὕτη ἦναι ἀξιόποινος καὶ ἀξιόμεμπτος, τίς ἡ χρεία προγενεστέρων πράξεων; ἀν δὲ καὶ οὗται καταριθμῶνται εἰς ἐπιμέτρησιν τῶν δευτέρων, φαίνεται, ὡς ἐγὼ τολλάχιστον πείθομαι, ὅτι ἡ διαγωγή μου ὡς Διευθυντοῦ δὲν εἶναι μομφῆς ἀξία, καὶ ὁ ἀρθρογράφος ἠθέλησε νὰ συντάξῃ μελέτην, τίνας ἂν εἴποι τις λόγους κατὰ διευθυντοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἐπὶ πολυετίαν τὰ ἴδια πρὸ τῶν κοινῶν ἐλομένου. Λέγω ταῦτα, καθότι οὐδεμίαν καθορῶ σχέσιν τῆς παρούσης μου ὑπηρεσίας πρὸς ἐκείνην.

Δὲν μοὶ ἐπιτρέπει, ἀξιότιμε Κ. Συντάκτα, οὔτε ἡ συνείδησις οὔτε τὸ καθῆκον νὰ βάψω καὶ ἐγὼ τὸν ἀκατέργαστον ἀλλ' ἀληθολόγον κάλαμόν μου· διότι κσὶ πολλοὺς θέλω παραπικράνει ἐκτιθεὶς τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸ ἀξίωμα περὶ παντὸς ποιοῦμαι, ἅπερ στιγματίαι ἄνθρωποι καὶ αὐτόχρημα ὄλεθροι περιεφρόνησαν καὶ κατήσχυναν. Διὰ νὰ κατανοήσητε δὲ, Κ. Συντάκτα, πόσον εἶναι ἀληθῆ τὰ κατ' ἐμοῦ κατασκεδαννύμενα, καὶ προσβάλλοντα πλαγίως τὸν τοὺς ἑαυτοῦ προκατόχους ἐπισκιάσαντα πρὸς δὲ τοὺς διαδόχους ἀληθοῦς ὑπουργοῦ ὑπογραμμὸν καταλιμπάνοντα Κ. Σταῦρον Βλάχον, ὑπουργὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἀναφέρω μόνον τὰ Καραμάνεια.

Ὁ ἀξιότιμος Κ. Μ. Καραμάνος, ὁ ἐπὶ ἔτη δεκαὲξ τὸ κεντρικὸν δημοδιδασκαλεῖον τῆς Πρωτευούσης διευθύνας, μετὰ τὸν διορισμὸν ἐμοῦ, εἰς ἣν ἡ Α. Μεγαλειότης εὐηρεστήθη νὰ μ' ἐπιτρέψῃ θέσιν, ἐσκίρτησεν, ὡς μ' ἔλεγε, διὰ τὸν διορισμόν μου, διότι προσεδόκα βελτίωσιν τῆς δημοδιδασκαλίας, *εἰς αθλίαν, ἀθλιεστάτην* εὑρισκομένης κατάστασιν δι' ἀγνώστους λόγους. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν διορισμόν μου διετάχθην καὶ ὡς ἐκ τοῦ καθήκοντός μου νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ σχολεῖόν του· πορευόμενος λοιπὸν ἐκεῖ συναπήντησα αὐτὸν εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐρχόμενον περὶ τὸ τὸ κατάστημα τοῦ Κ. Β. Βασιλοπούλου καὶ τῷ εἶπον, ἔρχομαι, Κύριε Καραμάνε, νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ σχολεῖόν σας· μάλιστα, μ' ἀπεκρίθη, καὶ μὲ συνώδευσεν. Ἀφοῦ εἰσήλθομεν, τῷ εἶπον· ἐπεθύμουν, Κύριε Καραμάνε, νὰ ἴδω τοῦ συνδιδακτικοῦ τμήματος τὴν ἀνωτάτην τάξιν, καὶ ταύτης τοὺς διαπρεπεστάτους τῶν μαθητῶν. Ὑπήκουσεν ὁ Κ. Καραμάνος, ἐπεχείρησα νὰ δοκιμάσω αὐτοὺς εἰς τὴν ἀναγνωσιν εἰς σύνηθες βιβλίον καὶ εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, καὶ δὲν ἠδύναντο ν' ἀναγνώτωσιν. Ἀπεπειράθην πολλῶν διαδοχικῶς καὶ οὐδένα εὗρον κρείττονα ἑτέρου, ἀλλὰ χείρονα τοῦ πρώτου· ἀπέδωκα τοῦτο εἰς τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τοῦ νέου Διευθυντοῦ, καί τοι οἱ ἐξεταζόμενοι ἐφαίνοντο οἱ πλεῖστοι ὅλοι ζωή· μετὰ πολλὴν ὥραν καὶ πολλὰς καὶ ποικίλας ἀποπείρας εἶδον ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ κατασταθῶσιν ἱκανοί, δι' ἐμφυσήματος τοῦ παρισταμένου καὶ πνευστιῶντος Κ. Μ. Καραμάνου, οἱ ἀνίκανοι. Πάλιν ἀποδιδοὺς τὸ φαινόμενον εἰς ἑτέραν παρὰ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, παρήγγειλα πρὸς πληροφορίαν ἐμοῦ καὶ τοῦ διατάξαντός με νὰ γράψωσι καθ ὑπαγόρευσιν οἱ ἱκανώτατοι. Αἱ ὑπαγορεύσεις ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον ὑπογεγραμμέναι ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτουργοῦ ἑκάστη. Οὐδὲ τῆς ἑβδόμης τοῦ ἀλληλοδιδακτικοῦ τμήματος τάξεως εἶναι δίκαιον νὰ θεωρηθῶσι τὰ ὑποδείγματα. Τελειωθείσης τῆς ὑπαγορεύσεως, ὁ Κ. Καραμάνος μὲ περιέφερε εἰς τὸ διδακτήριον καὶ μ' ὑπέδειξε πινακογραφίας καὶ προσωπογραφίας, ἐκθειάζων τὴν πρόοδον τῶν μαθητευομένων. Πολὺ καλά, τῷ εἶπον, ἀλλὰ τὸ διδακτήριον καλλιτεχνεῖον εἶναι ἢ ἀλληλοδιδασκαλεῖον; Παρατηρήσατε, μ' εἶπε, πόσον ἐπιτυχημένος εἶναι ὁ πίναξ οὗτος; ἔμενον ἐγὼ εἰς τὰς ἀρχάς μου, ἐπέμενε καὶ ὁ Κύριος Καραμάνος εἰς τὸν σκοπόν του. Τὸν ἠρώτησα ἐπὶ τέλους, ποῖοι μαθηταὶ τὸν ἐπινακογράφησαν; οὗτοι, μ' εἶπε, δείξας αὐτοὺς τῷ δακτύλῳ. Ἠρώτησα τὸν ἕνα τούτων, ποῦ σπουδάζει; εἰς τὸ Ἑλληνικὸν, μ' ἀπεκρίθη, σχολεῖον, φοιτῶ δὲ καὶ εἰς τὸ πολυτεχνεῖον διδασκόμενος τὴν ζωγραφικήν. Πόσα ἔτη, τὸν ἠρώτησα, εἶναι ἀφοῦ ἐξῆλθες τοῦ ἀλληλοδιδασκαλείου; τρία, μ' ἀπεκρίθη, ἔρχομαι δὲ τὴν ὥραν τῆς ζωγραφικῆς εἰς τοῦτο τὸ κατάστημα καὶ ἀσχολοῦμαι εἰς ἀντιγραφὴν διαφόρων ἀντικειμένων καὶ εἰς τὴν πινακογραφίαν. Κατενόησα ὅτι ὁ Κύριος Καραμάνος ἑτέρων διδακτηρίων τριετεῖς πόνους προέθετο νὰ ἐπιδείξῃ ἐν ταῖς ἐξετάσεσιν ὡς προϊόντα τοῦ ἀλληλοδιδασκαλείου εἰς τὴν ἐξεταστικὴν ἐπιτροπὴν καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ εἰς ἅπασαν τὴν κοινότητα. Κατενόησε καὶ ὁ Κ. Καραμάνος ὅτι ἐφωράθη, καὶ ποῖα ἀσυνάρτητα δικαιολογήματα εἶπε, παρόντων τῶν τε μαθητῶν καὶ τῶν συνδιδασκάλων, αὐτὸς μόνος ἐνθυμεῖται. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ ἀξιότιμος Κ. Μ. Καραμάνος δὲν θέλει καταδεχθῆ νὰ ψευσθῇ. Παρέλαβον αὐθημερὸν τὸν Κ. Μ. Καραμάνον καὶ μετέβημεν εἰς τὸ διδακτήριον τῶν κορασίων. Παρήγγειλα αὐτῷ νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τὴν ἀνωτάτην τάξιν τοῦ συνδιδακτικοῦ ἐξέτασιν, οἵαν ἐγὼ εἰς τὸ σχολεῖόν του. Τὰ δείγματα εἶναι ἐναποτεθειμένα ἐν τῷ γραφείῳ.

Ὁ Κ. Μ. Καραμάνος, ὅστις καὶ ἄλλοτε μ' ἐτίμα ἐπισκεπτόμενός με εἰ καὶ σπανίως εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐφοίτα συχνότερον μετὰ τὸν διορισμόν μου καὶ μ' ὑπεχρέωνε. Τὰς ἐπισκέψεις του ὅμως ἐπύκνωσε μετὰ τὴν εἰρημένην ἐξέτασιν, κ' ἐπροφασίζετο ὅτι πάσχει καὶ ὑποφέρει, δι' οὓς κατεβάλλει κόπους ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας· προσέθετε μάλιστα ὅτι τὴν δευτέραν μετὰ τὴν ἐξέτασιν ἡμέραν ἐλειποθύμησεν ἐπὶ τῆς διδασκαλοκαθέδρας καὶ κείμενος ἐκτάδην μετέφερον εἰς τὸ δωμάτιόν του οἱ παρεστῶτες· ἐξέφρασα πρὸς τὸν Κ. Μ. Καραμάνον τὴν λύπην μου, ἀλλ' οἱ κόποι σου οὗτοι, τῷ εἶπον, θέλουσιν ἀνταμειφθῆ ἐν ταῖς προσεγγιζούσαις ἐξετάσεσιν. Ἀλήθεια Κ. Διευθυντά, μ' εἶπε, πλὴν ἐγὼ δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ δώσω ἐξετάσεις· ὄχι, ἡ λογιότης Σας, τῷ εἶπον, ἀλλ' οἱ μαθηταί· οὐδὲ οἱ μαθηταί, ὑπέλαβε, διότι ἐγὼ δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν· ἀλλ' ὁ νόμος, τῷ εἶπον, ἐπιβάλλει τὰς ἐξετάσεις καὶ ἅπαντες ὀφείλομεν νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς αὐτόν. Τὴν ἄρνησιν τῶν ἐξετάσεων καθ' ἑσπέραν ἐπαναλαμβάνων ὁ Κ. Καραμάνος, καὶ ἐγὼ τῷ ὑπέκρινον τὸν νόμον, προτρέπων αὐτὸν φιλικῶς καὶ μέχρι παρακλήσεως νὰ μὴ θελήσῃ ν' ἀρνηθῇ καθότι εἶναι ἀδύνατον νὰ παραβαθῇ Β. Διάταγμα. Τὸν Κ. Μ. Καραμάνον ἀείποτε ἐτίμων καὶ ἠγάπων, καὶ δὲν πιστεύω νὰ ἔχῃ τι παραπόνου ἐνδόσιμον ἀφ' ὅτου ἐγνωρίσθημεν· δὲν ἤθελον νὰ τὸν ἴδω παραπονεμένον· τῷ εἶπον μάλιστα ὅτι ὁποιαδήποτε καὶ ἂν δειχθῶσιν αἱ παρούσαι ἐξετάσεις, ἐλπίζω νὰ ἦναι συγκαταβατικὰ καὶ τὸ Σ. ὑπουργεῖον, καὶ αὐτὸ τὸ Διευθυντήριον· εἰς τὸ ἑξῆς, τῷ εἶπον, διὰ τῆς συμπράξεως καὶ σοῦ καὶ ἁπάντων τῶν δημοδιδασκάλων καὶ αὐτοῦ τοῦ προκατόχου μου, προθύμου νὰ συνδράμῃ εἰς ὅ,τι εἶναι συντελεστικὸν, πέποιθα ὅτι θέλει βελτιωθῆ ἡ δημοδιδασκαλία, διὰ νὰ μὴ ἔχωμεν δίκαια παράπονα παρὰ τῶν Ἑλληνοδιδασκάλων, ὅτι οἱ μεταβαίνοντες ἐκ τῶν ἀλληλοδιδασκαλείων νέοι εἰς τὰ ἑλληνοδιδασκαλεῖα ἀγνοοῦσι νὰ ἀναγινώσκωσι καὶ νὰ γράφωσιν. Ὁ Κύριος Μ. Καραμάνος ἀκράδαντος εἰς τὴν ἀπόφασίν του, δι' οὓς αὐτὸς ἐγνώριζε λόγους, ἠρνήθη ὁλοσχερῶς νὰ συμμορφωθῇ· καὶ τὴν ἐπιμονήν του ταύτην ὑπεστήριζαν πολλοί, ὥστε κατέστη ζήτημα, καὶ ἐντεῦθεν προῆλθε δόγμα. Τὰ μὲν ἄλλα τῆς πρωτευούσης διδακτήρια νὰ ἐξετασθῶσι, τὸ δὲ οὗ Κ. Καραμάνου, οὔ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νόμος προηγεῖται καὶ κατισχύει πάσης δυνάμεως, ὁ Κ. Μ Καραμάνος διὰ νὰ ὑπεκφύγῃ, ἐζητήσατο δίμηνον ἀπουσίας ἄδειαν δυνάμει ἐνδεικτικοῦ ἀξιοπίστων ἰατρῶν, μὲ τὴν ἀξίωσιν νὰ μισθοδοτῆται καρπούμενος καὶ τῶν διδάκτρων. Πρὸς τὸν ἀπειθαρχον Κ. Μ. Καραμάνον, ἐχορηγήθη ἀπεριόριστος ἄδεια μέχρι βαθμοῦ, μετὰ τῆς ὑποσχέσεως νὰ γείνῃ καὶ πάλιν ὠφέλιμος διὰ τῶν φώτων του εἰς τὴν νεότητα. Ἡ κενωθεῖσα θέσις συνεπληρώθη ἐπαξίως· αἱ ἐξετάσεις ἐγένοντο καὶ ἡ κατάστασις τῶν μαθητῶν ἐτέθη ὅρος συγκρίσεως. Ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀντικαταστάτου, καὶ ποῖον τὸ τοῦ ἀναπληρώσαντος αὐτὸν ἀσθενοῦντα γνωρίζουσιν ἅπαντες. Τὰ ποριζόμενα ἐκ τῆς ἀληθοῦς διηγήσεως ταύτης δύναται ἕκαστος νὰ συμπεράνῃ. Ἐγὼ πέπεισμαι ὅτι αὕτη θέλει πείσει καὶ αὐτοὺς τοὺς περὶ τὸν ἀρθρογράφον, ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει μὲ ὅσα διεβουλεύσαντο καὶ ἔγραψαν κατ' ἐμοῦ ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπρέσβευσα καὶ ἐδίδαξα, καὶ θῦμα ἂν γίνω αὐτῆς, εὐδαιμονέστερος τῶν ἑτέρων λογίζομαι.

Ἀθήνησι 20 Δεκεμβρίου 1853. *Γ. Χρυσοβέργης.*

Καὶ πάλιν ἀναγκαζόμεθα ἐκ δικαίας ἀφορμῆς ἵνα ἐπαναλάβωμεν τοὺς ὅρους ἐφ' οἷς καταγράφονται συνδρομηταὶ εἰς τὴν ἐφημερίδα τῶν μαθητῶν, ἵνα μὴ περιπλεχθῶμεν ἄκοντες εἰς διενέξεις πρὸς τοὺς λαμβάνοντας τὸ φύλλον τοῦτο.

Κάλλιο λόγια στὸ χωράφι παρὰ μάγγανα στ' ἀλῶνι (φησὶν ἡ παροιμία.)

1. Πᾶς ἐγγραφόμενος συνδρομητὴς ἐννοεῖται τοιοῦτος δι' ἓν ἔτος τῆς ἐφημερίδος, τουτέστι διὰ 52 φύλλα, ἑνὸς καθ' ἑβδομάδα ἐκδιδομένου· τὸ ἔτος τοῦτο, δηλ. τὸ β'. ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 53 ἀριθ. (1 Νοεμβρίου 1853.)

2. Ἡ ἑξάμηνος συνδρομὴ (δρ. 6.) προπληρόνεται, ἤτοι εἰς Ἀθήνας ἀσφαλῶς στελλομένη, ἢ εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπιτρόπους τοῦ συντάκτου διδομένη ἐπὶ ἀποδείξει.

3. Ὅστις τῶν συνδρομητῶν δὲν λάβει φύλλον τι εἰδοποιεῖ περὶ τούτου τὸν συντάκτην, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς ἀποστολῆς ἄλλου, ἐὰν παρέπεσε τὸ σταλὲν καθ' ὁδόν· τὰ ταχυδρομικὰ τῶν δικαίων ἀπαιτήσεων τῶν συνδρομητῶν λογίζονται εἰς βάρος τοῦ συντάκτου.

4. Οἱ δυστροποῦντες εἰς τὴν ἀπότισιν τῆς συνδρομῆς αὐτῶν θέλουν ὑποχρεωθῆ νομίμως εἰς τὸ καθῆκον.

5. Οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ συνδρομηταὶ προπληρόνουσιν ἐτησίως δρ. 15. καὶ λαμβάνουσι τὸ φύλλον ἐλεύθερον τέλους ταχυδρομικοῦ.

6. Ὁ προμηθεύων 10 συνδρομητὰς καλοπληρωτὰς λαμβάνει τὸ φύλλον δωρεὰν ἐφ' ὅσον οὗτοι διατελοῦσι τοιοῦτοι.

Τὰ 52 φύλλα τοῦ Α'. ἔτους πωλοῦνται δεμένα δραχμ 12.

Ἐπειδὴ δὲν ἔφθασαν τὰ ἀτμόπλοια δὲν ἔχομεν οὐδὲν σπουδαῖον νεώτερον οὔτε ἐξ Εὐρώπης οὔτε ἐξ Ἀνατολῆς· ψεύδη δὲ καὶ εἰκασίας δὲν ἀγαπῶμεν νὰ δημοσιεύωμεν.

ΤΥΠΟΙΣ Δ. ΑΘ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗ.

Ὁδὸς Ἀδριανοῦ, ἀριθ. 302 πλησίον τῆς οἰκίας του Κ. Φίνλαϋ.